

DE GESCHIEDENIS VAN MIJN GROOTHEID

Van zijn debuut bij Sonja Barend tot en met zijn hoog opgelopen polemieken met A.F.Th. van der Heijden rond de uitreiking van de AKO-literatuurprijs.

Arnon Grunberg als mediafenomeen.

Door Jeroen Kleijne

HET UUR VAN DE WOLF: ARNON GRUNBERG, HEB JE NOG VRIENDEN? DINSDAG, NEDERLAND 2, 22:55 UUR

In september 2008 presenteert Arnon Grunberg zijn zevende roman – *Onze oom* – in het Belgische Eupen. Hij heeft kort daarvoor aangekondigd dat hij nooit meer naar Nederland wil komen voor literaire aangelegenheden. Luchtig vertelt hij in *De Wereld Draait Door* aan Jakhals Erik dat hij het Duitstalige Eupen wel een fijn stadje vindt. 'Er is ook een stukje Italië waar Duits wordt gesproken. Dat is misschien wel leuk voor een volgende boekpresentatie. Steeds verder. Op een gegeven moment komt er misschien niemand meer en dat is ook wel fijn.'

Aanleiding voor de zelfverkozen 'ballingschap' is de hoog opgelopen polemieken met A.F.Th. van der Heijden in de aanloop naar de uitreiking van de AKO-literatuurprijs van 2007. In een ingezonden brief aan *Het Parool* noemt Grunberg Van der Heijdens novelle *Mim* 'een typografische kwes-

tie van een verwarde kabbalist', die 'geheel in de verte niets met literatuur te maken heeft'. Bij *Pauw & Witteman* boort Van der Heijden op zijn beurt Grunbergs *Tirza* de grond in: 'Ik strandde op pagina 100. Een onderhuurder staat met zijn broek op zijn enkels, een bladzijde verder weer met zijn broek op zijn knieën en even later weer met zijn broek op zijn enkels. Het is kennelijk een magisch-realistische roman, met bezielde broeken die van enkels naar knieën omhoog kruipen. Toen ben ik afgehaakt.'

Bij de prijsuitreiking in paleis Het Loo nemen Van der Heijden en zijn uitgever tijdens de live-uitzending plaats in een aparte ruimte: de voormalige werkkamer van prins Bernhard. Aan presentator Jeroen Pauw legt hij uit waarom: 'Zonder namen te noemen, pleit ik voor een herstel van omgangsvormen. Ook onder schrijvers.' Als Van der Heijden even later de prijs heeft gewonnen en toch naar de grote zaal komt, pakt Grunberg de handschoen op. Met zijn petekind op de arm loopt hij gewoon naar zijn collega om hem te feliciteren. Later zegt hij zelfs tegen Jakhals Erik dat het hem heel leuk lijkt om nog eens een kopje koffie te drinken met Van der Heijden. 'Als hij die uitdaging aanneemt, zit ik morgen met hem aan tafel. Zo lang we maar niet over literatuur hoeven te praten.'

De eerste keer dat Arnon Grunberg op televisie verschijnt, is bij *Sonja op zaterdag*. Barend heeft het gesprek onlangs zelfs opgenomen in haar boek met *Beste TV-Interviews*. Aan de stamtafel van de Rode Hoed zien we een schuchtere, 23-jarige schrijver die bij Sonja en haar andere gasten - Jeroen Krabbé en Hedy d'Ancona - vooral veel vertederde blikken oproept. De jonge schrijver vertelt onder meer over het onverwachte succes van zijn debuutroman *Blauwe maandagen*. 'Toen ik door mijn uitgever werd gebeld over de tweede druk was ik stomverbaasd.' Wat hij wil worden als hij later groot is, wil Sonja nog weten. Grunberg, met →

JEROEN VAN LOON (HOLLANDE HOED)

'Vrijwel alle televisieprogramma's kennen geen andere god dan de kijkcijfers. In het geval van praatprogramma's zijn gasten en presentator objecten die de kijkcijfers hoog moeten houden.'

→ een brede lach: 'Het liefst word ik een wijnboer. Met blote voeten op de druiven trappelen. Dat lijkt me echt heerlijk.'

Als zijn tweede roman, *Figuranten*, (1997) wat minder goed ontvangen wordt, laat Grunberg voor het eerst een andere kant van zijn persoonlijkheid zien. 'Het gevolg van zijn distantie is dat hij zich buiten de wereld van zijn personages plaatst', schrijft Hans Goedkoop in zijn recensie in *NRC Handelsblad*. 'Hij noemt hun wanhoop wel, maar maakt die niet meer voelbaar, en zo valt de bodem weg onder zijn humor.' Hoewel de schrijver zijn dreigement later intrekt, is zijn reactie in de *VPROgids* in eerste instantie furieus: 'Als er iets bodemloos is op deze wereld is het de domheid van Hans Goedkoop, want dat is een man die noch kan nadenken, noch kan schrijven. Zolang Hans Goedkoop voor deze krant schrijft, zal ik er niet meer voor schrijven.'

De schrijver is in januari 1995 al verhuisd naar New York, waar hij nu nog steeds het grootste deel van de tijd woont en werkt. 'Het is voor een schrijver wel goed om een beetje onthecht te zijn, denk ik', vertelt hij 1998 aan Rudie Kagie (*Vrij Nederland*). 'Nu kan ik alles schrijven wat ik wil, zonder dat ik me daar 's avonds in het café of op familiefeestjes voor hoeft te verantwoorden. Het is aangenaam om in New York te zitten en via de fax de respons te vernemen op wat ik geschreven heb. Ik vind het heerlijk dat ik daar niet midden in hoeft te zitten. De respons is er wel, maar blijft op veilige afstand.'

Twee jaar later ontstaat er weer een kleine controverse rond Arnon Grunberg. In 2000 verschijnt plotseling een geweldige debuutroman van de onbekende schrijver Marek van der Jagt, die zou wonen in Wenen. Het boek heet *De geschiedenis van mijn kaalheid*. Literatuurvolgers speculeren al vrij snel dat het hier zou gaan om een pseudoniem van Grunberg, maar de schrijver laat het *NRC* per e-mail weten dat hij Van der Jagt niet is. 'Zoals

ik ook Helga Ruebsamen niet ben of Jan Wolkers. [...] Overigens geloof ik dat Marek van der Jagt het recht heeft om met rust te worden gelaten. Men moet niet al te snel twijfelen aan het bestaan van de ander.' Pas twee jaar later wordt de ware identiteit van Van der Jagt onthuld, maar dan heeft de jury van de Anton Wachterprijs de prijs voor het Beste Debuut al toegekend aan *De geschiedenis van mijn kaalheid*.

Ofschoon Grunberg de enige schrijver is die twee keer de debuutprijs wint, komt hij het beeldje niet ophalen – een nonchalante houding die de grossier in literaire prijzen in de loop van de jaren is gaan kenmerken. Zijn eerste AKO-literatuurprijs laat hij in 2000 door een vriendin ophalen, bij nummer twee zit hij ergens in Bolivia in een taxi en als genomineerde voor de Libris Literatuurprijs (2009) vaardigt hij een militair af. Zelf beschouwt hij dit zeker niet als een gebrek aan respect, zegt hij dit jaar tegen het *Algemeen Nijmeegs Studentenblad*: 'Een schrijver is geen politicus of musicalster. Hij mag het standpunt hebben dat de openbaarheid van zijn teksten in de regel afdoende openbaarheid is.'

Opvallend genoeg manifesteert hij zich wel enige tijd als televisiemaker. In 2004 en 2005 is hij gastheer van VPRO's cultuurmagazine *R.A.M.* Dat hij aan de andere kant van de Atlantische Oceaan woont, is volgens zijn uitgever Vic van de Reijt (*Nijgh & Van Ditmar*) geen enkel probleem. 'Arnon stapt net zo gemakkelijk in een vliegtuig als wij op een fiets.' De schrijver interviewt voor *R.A.M.* onder andere het 'enfant terrible' van de Oostenrijkse literatuur Elfriede Jelinek, praat met Public Enemy-voorman Chuck D. over zijn drijfveren en maakt een special over zijn *hometown* New York. 'De vraag is: wat wil ik van mij in deze stad laten zien? Ik vind bijna alles te intiem. Mensen bij me thuis en bij mensen thuis komen vind ik intiem, samen

reizen vind ik intiem. Ik laat plekken zien die wel iets over me zeggen, maar die niet zo dichtbij komen dat ik mijn privacy verlies.'

Na zijn avontuur met de VPRO en de AKO-literatuurprijsuitzending van 2007 laat Arnon Grunberg zich zelden meer zien op televisie, zeker niet in een populaire talkshow. In een van zijn *Volkskrant*-columns maakt hij eind 2010 nog eens duidelijk waarom: 'Vrijwel alle televisieprogramma's kennen geen andere god dan de kijkcijfers. In het geval van praatprogramma's zijn gasten en presentator objecten die de kijkcijfers hoog moeten houden.'

'In zijn in 1996 verschenen boek *Sur la télévision* legt Pierre Bourdieu uit dat het niet de bedoeling is dat een gast in een praatprogramma iets zegt. Hooguit kan er naar de gast gekeken worden zoals naar een model. In televisie ziet Bourdieu een bedreiging voor de democratie. Dat het Nederlandse volk praatprogramma's als *Pauw & Witteman* en *De Wereld Draait Door* als plek voor een serieuze discussie beschouwt, bewijst dat het in één ding uiterst succesvol is: zichzelf dom houden.'

Een maand daarvoor is Grunberg nog wel in het VPRO-programma *Boeken* verschenen om te vertellen over zijn nieuwe roman *Huid en haar*. Naar aanleiding van een van Grunbergs blogs vraagt Wim Brands de schrijver wederom naar zijn toekomstdroom, net zoals Sonja Barend dat zestien jaar eerder deed. 'Als ik 89 ben woon ik in Zwitserland. Dan lunch ik, lees ik de krant en rust ik wat. En voor het eten werk ik nog wat aan mijn roman. Geen belangrijke roman, maar god, dan ben ik ook al in de tachtig. Dat lijkt me wel een mooi leven. En 's avonds bel ik iemand op voor een kort gesprek voor telefoonsessies. Ik kan me voorstellen dat je diep in de tachtig daar toch nog behoefte aan hebt, zeker op een kamertje in de Zwitserse bergen.' ←